

začetni in mnogo dobrega doseči. Vsaj naše podeželske in gospodarske razmere nas v to nujno silijo, če hočemo priti z našo kmetijsko - ljudsko vzgojo naprej.

Glavni pogoj je in ostane po mojem mnenju za tako mladinsko stanovsko organizacijo **požrtvovalno delaven učitelj**, ki mora biti in ostati od vsega početka **duša** takim združitvam. Kakor hitro bo led nrebit, da se bodo tudi pri nas te organizacije razvile. Prvi ugodni uspehi bodo zdrabili tudi druge kraje, da se bodo začeli prijemati teh organizacij.

Mladinske organizacije so važne v naših krajih za **moško pa tudi za žensko mladino** v starosti do 18. leta.

Mladinske organizacije delujejo na sledeči način: 1. Mladina v teh klubih mora prevzeti **gotova dela** in jih mora **samostojno izvrševati** na domači kmetiji. Ta dela se tičejo v prvi vrsti pridelovanja in gnojenja posameznih rastlin. Potrebna navodila daje Kmetijska družba. Na ta način se vežba mladina v boljših načinih proizvajanja kmetijskih pridelkov. Jeseni se mora mladina s svojimi uspehi udeleževati **ogledov in tekmovanja**. Ti tekmovalni ogledi so najboljša spodbuda ne le za vstrajanje pri teh organizacijah, ampak tudi za napredek v kmetijskem pridelovanju sploh.

2. Mladina v teh klubih se mora udeleževati **izobraževalnega dela**, ki se prireja s **kmetijskim poukom in s potnimi predavanji, s pomočjo poučnih izletov, s pomočjo ogledovanja kmetij** v domači okolici itd. Mladina naj spozna, da je domača kmetija zmožna napredka, večjega blagostanja in srečnejšega življenja, in da je pri tem veliko ležeče tudi na sposobnostih gospodarja, tako kakor pri vsakem drugem stanu. Mladini naj se pri takih prilikah razodenejo naloge gospodarjev, pa ne samo naloge, ampak naj se opišejo in pojasnijo poleg dolžnosti tudi vse pravice, vse lepe strani in prednosti kmetijskega življenja nasproti življenju po mestih in tovarnah.

3. Z društveno organizacijo in z društvenim delovanjem samim na sebi se vežba in pripravlja mladina tudi za **društveno življenje, za skupno nastopanje in za družabno pospeševanje kmetijskega dela**. S takim delovanjem vplivamo na **društveno vzgojo**. Mladina se navzame vse lažje tistega duha in smisla za združeno gospodarsko delo, ki ga danes tako manjka naši generaciji in ki nam je za boljšo bodočnost neobhodno potreben.

Viljem Rohrman.

(Dalie prihodnjic.)

OBRTNO ZAKONODARNSTVO KOT PREDMET NA OBRTNIH NADALJEVALNIH ŠOLAH.

(Učni načrt sestavil Milan V a u d a, strokovni učitelj v Mariboru.)

(Nadaljevanje in konec.)

B. Obrtnik kot občan.

I. Občina. (V splošnem.)

a) Samostojen delokrog (gospodarstvo obč. premoženja, skrb za varnost ljudi in lastnine. — policija — oskrbovanje cest, prostorov, mostov, promet, zdravstveno stanje, šolstvo, sejmi, poravnava preprirov med občani, požarni ogledi itd., vobče vse, kar ji je v prid). Občinska autonomija. b) Prenešen delokrog (od višjih oblasti in države, sodelovanje pri volitvah, pri ljudskem štetju, izterjanje davkov, v vojaških zadevah, dostavitev uradnih aktov itd.). c) Občinski odbor in predstojništvo (volitev, število udov, pravice in dolžnosti odborov in predstojnikov). d) Mesta s svojim štatutom (župan, magistrat). e) Volilna pravica (aktivna, pasivna). f) Občinski da-

Mene je usoda vrgla kar hipoma v drugo ozračje. Iz vipavske doline sem bil premeščen kar naglo na Pivko v popolnoma druge razmere, meni kolikor toliko neprijazne. Čutil sem se osamljenega in iskal uteh v poeziji. Začel sem pisati. Volkovega sem zasledil le redkoma kje v naši beletriji. Zdi se mi pa, da ga nekje omenja dr. Glaser v svoji zgodovini. Ostala sva v pisni zvezi še dolgo let. Iz Lokavca se je mož preselil nekam na Kras za sinom učiteljem ter prosil za penzijo. Tedaj je zastala najina korespondenca. Kriv sem bil seveda jaz, ker je Jaromil zvesto odpisoval, če sem se le oglašil pri njem s kako dopisnico ter zvesto spremljal vsak moj glas v literaturi.

Ob 50letnici mi je zopet postal pesem prigodnica — pravjanežirnik. Meni se je oko zasolilo, ko sem gledal tiste moške odločne poteze v pisavi moža, velezaslužnega za slovensko stvar. Občudoval sem jasno izražene misli, logično njih razvrstitev in gladek jezik, zvenceč kot prava jugoslovanščina.

Danes počiva Jaromil Josip Volkov tam na Posavju pri Sv. Križu, ž njim po-

vek, f) Domovinska pravica (se pridobi), g) Domovinski list, h) Uboštvo (kdo ima pravico do občinske podpore, odmera podpore, podpore v denarju, naturalijah, hiralnice, sirotišnice, ubožni bolniki, javne hiralnice, odbor nadzoruje gojitev ubožcev), i) Stavbinstvo (nadzoruje občina, dovoljenje za stavbe), j) Zdravstveno stanje (skrb za vzdrževanje zdravja, skrb za zdravo pitno vodo, čistiti ceste, pregled mesa in živil na sejniščih, pregled mrtvecev, naprava pokopališč, podpore bolnišnicam, naznaniti nalezljive bolezni okr. zdravnikom, izvesti kontumac itd.).

II. Okraj.

a) Okrajni zastopi (v splošnem — konstituiranje). b) Naloge okr. zastopov (nadzorovanje občin v samostojnem delokrogu, ustanovitev bolnišnic, sirotišnic i. dr., zidanje in vzdrževanje okrajnih cest, pospeševanje deželne kulture). c) Volitev okr. odbora. d) Okrajni načelnik. e) Stroški okr. odbora — okrajne naklade. f) Sodni okraj. g) Politični okraj (delokrog okr. glavarstev v splošnem).

III. Dežele (pokrajine).

a) Deželna ali pokrajinska oblast (sedež, razni resorti in njih delokrog v splošnem, pokrajinski ali kraljevi namestnik). Opomba: Ta točka se naj za sedaj obravnava le v splošnem in le v toliko, kar se ujema z ureditvijo bodočih političnih oblasti, katere je poleg srezov pač treba omeniti.

IV. Država.

a) Kakšne države imamo (monarhije, republike). b) Razdelitev države SHS. c) državni uradi, njih delokrog. d) Državni zbor — narodna skupščina. e) Kralj (njegove pravice, najvišjo oblast, vojskovodja sankcioniranje zakonov, pomiloščenja amnestije, abolacije, odlikovanja i. dr.). f) Kronska svet. g) Ustava države SHS v splošnem. h) Državni davki.

V. Dolžnosti in pravice državljanov (po znanih točkah).

Kot vire za črpanje učne snovi za ta predmet navajam: 1. Obrtno zakonodarnstvo (Podkrajšek). 2. Obrtno in trgovsko spise (Podkrajšek). Izdaja 1916. 3. Splošni obrtni red (Gewerbevorschriften). 4. Splošno državnoznanstvo (po lastni izbiri).

Svetujem sledeči učni postopek: Učitelj naj snov za določeno uro popularno predava, predavanje izpopolni z navedbo praktičnih, aktualnih slučajev in primerov glavne točke naj sproti zapisuje na tablo in učenci naj iste prepisujejo in dostavijo glavno vsebino iz predavanja učitelja. Zelo priporočljivo je, ta predmet nekako združiti z obrtnim spisiem in naj se učenci navajajo na to, da bodo zamogli sestaviti razne vloge, prošnje, spričevala, potrdila itd., ki jih je učitelj omenil, n. pr. k točki I. (nadaj), prijava občinskega urada, da je most neoparoben, ali prošnja za sprejem v domovinsko zvezo, za domovinski list itd.

Iz Jugoslavije.

— **Udarec v vodo**. Slomškarija se je zatekla v tajištvo SLS, ki poziva sedaj potom »Slovenca« klerikalne šolske svete naj ne naročajo »Učiteljskega tovariša« za šole. Ta poziv se nam zdi udarec v vodo ker šole že zdavnaj niso več naročene na Učit. Tov., ker je to stanovsko-politiški list in uprava niti ne reflektira na naročbo šolskih vodstev na list. List ima

čiva seveda tudi sto in tisoč neizvršenih nadej in načrtov, ki so bili osnovani vsi v prosep Slovanstva. Zaslužnega moža so vrgli valovi svetovne vojne z njemu priljubljenega Primorskega v Ljubljano. Z drugimi pregnanci je dobil i on gostoljubni dom v kraljevji prestolnici do smrti. Kakor Prešeren o Čopu, lahko rečemo tudi o njem, da se mu je izmed toliko in toliko neizpolnjenih želja izpolnila ena: Videl si. Josipe ujedinjeno Jugoslavijo! Poleg te si videl že v daljavi konture dvigajoče se zveze slovenskih držav, radi katerih se vije v bolestnih krčih naša soseda Italija, ker ima slabo vest.

Zato pa, dragi Josipe, počivaj v miru in sanjaj o velikem dnevu, ki šele pride, kakor pride gotovo, saj je došel že dan, ki nam je prinesel ovo domovino. Dan nam zasije in obsije vso svobodno, danes še zasedeno Julijsko pokrajino ter njeno zavedno prebivalstvo, ki ga danes še tlačij tujčeva peta. Dotlej pa spavaj sladko, mili prijatelj. Seme, ki si ga sejal v mlada srca, zori in dozoreva v krasen sad. Mir in pokoj tebi, zlata duša!

dovolj naročnikov med organiziranimi člani, katerim je v prvi vrsti namenjen. Vse delo Slomškarije vzbuja pri nas kvečjemu pomilovalen smehljaj nad naivnim početjem.

— **Škandal za Ljubljano: pogrebni zavod namesto šole**. Občinski svet ljubljanski je uredil vse potrebno, da bi se na Ledini zidalo šolsko poslopje za prepotrebno dekliško šolo. Iz popolnoma nerazumljivih razlogov je vlada prepovedala kredit in nabavo kredita mestni občini. Za načrte je občina plačala že 60.000 K. Sedaj pa pride vladni komisar in dovoli mestnemu pogrebni zavodu, da zida na istem prostoru pogrebni zavod. Hlev s 14 konji v sredini mesta, poleg šole in hiralnice! 60.000 K za načrte je uničenih, prepotrebni dekliški šoli se je vzela prostor za zidavo, ki bi bilo stalo letos nekaj milijonov, čež par let bo stalo trikrat toliko. Mladini se je odvzela možnost do hišijskih prostorov, tlačiti se bo moralo še nadalje po 60—70 v enem razredu. Samostanske zasebne šole se pa širijo na ta račun. Kot naprednjaki se moramo zgražati nad takim nazadnjaškim početjem!

— **Poziv!** Na enorazrednicah v Pamečah pri Slovenjgradcu, v Topošici, v Škalskih Cirkovcah in Zavodni pri Šošanu se takoj začasno zasedejo mesta šolskih voditeljev. Povsod naravno stanovanje in vrt. Se nestalo nameščeni učitelji se vabijo, da vložijo tozadevne prošnje na okrajni šolski svet v Slovenjgradcu.

— **Novi slovenski zemljevidi**. Priznan šolnik geograf pripravlja ročne zemljevide treh delov Slovenije in sicer: Severovzhodni del z začrtanimi mejami bodoče Mariborske oblasti, srednji del z začrtanimi mejami bodoče Ljubljanske oblasti in zapadni del, t. j. Julijska Benečija. Vsi trije zemljevidi bodo na ta način obsežali vse pokrajine v kateri bivajo Slovenci, tudi vso koroško Slovenijo. Zemljevidi bodo izdelani v 8—10 barvah in v izvrstno uporabo za ljudske, meščanske in srednje šole. Učiteljstvo in šolska vodstva opozarjamo že vnaprej na te zemljevide.

— **Menjava službe**. Kateri izmed gg. tovarišev-voditeljev eno- ali dvorazrednic v najsamotnejšem kraju bi hotel zamenjati službo s tovarišem — def. voditeljem na trirazrednici sredi zelenega Pohorja. Blagohotne ponudbe pod »Mir« na upravo »Učit. Tovariša«.

— **Iz mestnega šolskega sveta**. O redni seji mestnega šolskega sveta z dne 28. avgusta 1922 nam je došlo nastopno obvestilo. Predsednik proglašuje sklepčnost in otvori sejo. Zapisnikar oglašuje bistvene kurenčije in pove kako so bile rešene, kar se vzame na znanje. Spominja se v toplih besedah umrle učiteljice Eme Žerjavove. V znak sožalja se člani dvignejo raz sedeža kar se zabeleži v zapisniku. Sklene se tudi izraziti svojem po koimni pismeno sožalje mestnega šolskega sveta. Zapisnik zadnje redne seje z dne 16. junija 1922 odobri se brez ugovora. Poročili o personalijah in o že dovoljenih dopustih izza zadnje upravne dobe, se odobri. O novih prošnjah za dovolitev daljših dopustov se predlože nasveti višjemu šolskemu svetu. Za razpisana učna mesta stalnega strokovnega učiteljstva na I. in II. dekliški in pa na I. in II. deški meščanski šoli v Ljubljani — vsega skupaj 14 učnih mest — se stavijo predlogi višjemu šolskemu svetu. Za dve mesti se ni prijavil noben prosilec. Razpravlja in sklene se o imenovanju začasnega učiteljstva na javnih osnovnih šolah pro 1922/23. Na znanje se vzamejo poročila o nadzorovanju mestne petrazrednice na Barju, II. mestne dekliške meščanske šole in pa zasebne deške osnovne šole v »Marjanišču« — vsa tri za šolsko leto 1922/23 in se predlože višjemu šolskemu svetu v odobrenje. Učiteljskemu zboru šole v »Marjanišču« izreče se za odlične učne in vzgojne uspehe pohvala in priznanje mestnega šolskega sveta. Razpravlja se o okrajni učiteljski konferenci učiteljstva ljubljanskih osnovnih in meščanskih šol za šolsko leto 1922/23. Poročilo se vzame na znanje in predloži z vsemi nasveti poročevalčevimi višjemu šolskemu svetu v odobrenje. Glede postopanja z vnanjimi, zunaj Ljubljane stanujočimi otroki, ki pohajajo tukajšne javne šole, se uveljavi poseben normal, ki ga je proglasiti vsem prizadetim šolskim vodstvom v točno ravnanje. Zastopnikom učiteljstva v ocenjevalni komisiji za učiteljstvo se izvoli stalni strokovni učitelj Alojzij Novak, kot njegova namestnica pa stalna učiteljica Marija Sodnikova. Ko nadzornik pojasni na posebno vprašanje še neko interno zadevo, zaključijo predsednik sejo.

— **Tovariši — maturanti l. 1902** dobe naročene slike pri fotografu Rovšek-u v Kolodvorski ulici. Kdor želi več slik, jih tudi dobi.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

Naše narodno prosvetno delo.

ZNANSTVENI STUDIJ — PODLAGA NAR.-PROSV. DELA.*

Ljubezen do naroda mora biti res prava osnova vsakega dela za narodno izobraževanje, toda ta ljubezen mora postati z resnim proučevanjem naroda temeljita, mora nadalje, razviti zmožnosti, da se lahko uvidi poleg vse ljubezni do naroda vse njegove dobre, kakor tudi slabe strani, vse njegove dobre sposobnosti, pa tudi slabosti, in posebno da se lahko jasno spozna katere smeri narodovega razvoja so najbolj zanemarjene in kje je pomoč najnujnejša.*

Nikola Radojčić, univ. prof.

Kako pa pridobiti točno in zanesljivo znanje v svojem narodu, znanje, o katerem smo ugotovili, da mora biti tako osnova ljubezni do njega, kakor podlaga vsakega dela za narodno izobraževanje? Ali je pri nas sploh mogoče prisvojit si tako znanje in si ga utrditi?

Zanimivo je, da so danes bolj poznani nerazviti, primitivni narodi, kot pa kulturni.

To izhaja od tega, ker je etnologija kot veda v še nerazvitih narodih odlično organizirana znanstvena disciplina, z dobro razvito znanstveno metodo ter živo pažnjo, in ker je dovolj popolno in dobro proučila predmet svojega raziskovanja — vsekakor bolje, kakor so proučeni kulturni narodi.

Pri teh je še najbolje raziskana izza dobe romantike folklor (narodopisje) veda o narodnih običajih in umetninah, in zato vemo o kulturnih narodih največ tistega, kar je v resnici najmanj značilno za njihovo današnje kulturnost, namreč ostanke stare vere, starih nazorov, sledove bajeslovja in legend itd.

O onem pa, kar bi nas posebno zanimalo o zvezah med ljudmi in zemljiščem, dalje o zvezah med njimi samimi, začena se naše znanje širiti šele v novejši dobi in tako se začnejo znanstvenim potom utrivati predstave o resničnem narodu, ne o nekem, samo namišljenem fantomu.

Kar je že dosegla in utrdila etnologija za primitivne narode, to torej šele sedaj grade za kulturne narode nove vede — antropogeografija in posebno sociografija, s pomočjo katerih se edino more zadobiti neoporečno znanje o razvitih ljudskih zajednicah.

Metode preiskovanja v antropogeografiji, ki poučujejo tako primitivne kakor tudi napredne narode, so že utrjene in do sedaj dobljeni rezultati so popolnoma izpremenili prejšnje predstave o odvisnosti človeka od zemljišča in o vplivih, ki jih vrši na fizično in politično življenje človeka zemlja, na kateri živi.

S cepljenjem dela in izpopolnjevanjem metod, dalje s poostrenjem sposobnosti gledanja so se dosegli odlični rezultati v sami antropogeografiji, a dosežena je tudi v etnopsihologiji razmerna visoka možnost ugotavljanja zavisnosti duševnega razvoja od zemljišča, na katerem ljudje žive, kjer je bilo dosedaj celo polje dela nezanesljivo in metode nedoločene ter znanstveno sumljive.

Z antropogeografskim, do gotove mere tudi etnopsihološkim in folklorističnim proučevanjem mi na splošno dobro stojimo, v mnogem oziru izvrstno. Imamo svoje barve in svoje posebnosti ustanovljeno in preizkušeno naučno metodo za delo in poleg tega veliko število dobro izšolanih učiteljev, ki morejo mlašje moči lahko uvesti v delo i osebno i s svojimi odličnimi proizvodi.

Naučna disciplina, ki se bavi z utiranjem in proučevanjem teh vezí, ki drži družbo v zajednici in kažejo smer njenega razvoja, je sociografija — etnografija, torej, razvrstilo kulturnih družb, s kompliciranim družabnim mehanizmom, katerega je treba spoznati in določiti medsebojno odvisnost njegovih elementov.

Kakortudi se je potreba te vrste proučavanja že davno občutila, vendar so, celo sedaj še v povojih, in samo nezanesljivost zaključkov moderne sociologije,

* Odlomki iz brošure Univ. prof. Nikole Radojčića »Dela dijaštva za narode. Založba »Jug« — Ljubljana.